

**Dokonale
vyvážená
kombinace
síly
a elegance**

VIPET

Vipet (Whippet), nazývaný česky někdy také malý anglický chrt, aby byl jednoznačně odlišen od svého většího příbuzného, grejhaunda, pochází z Velké Británie

Ta je též podle Mezinárodní kynologické federace (FCI) zemí jeho původu. Většinou bývá pokládán za plemeno relativně velmi mladé - produkt křížení grejhaunda s jinými plemeny, ale skutečnost je poněkud jiná.

Původ a vývoj

Historie vipeta není o nic kratší než jeho britských příbuzných - grejhaunda, skotského jeleního psa a irského vlkodava. Vyobrazení Kelta na lovu z počátku 5. stol. n. l., uchovávané v muzeu v Remeši a pocházející z hrobky Jovina, keltského velmože, který se postavil do čela vzpoury proti západořímskému císaři Honoriovi v letech 411 až 412 n. l., představuje keltského lovce ozbrojeného kopím a provázeného malých chrtů, který nápadně připomíná vipeta. Nelze tvrdit, že jde o vyobrazení přímého předka tohoto plemene, protože nález pochází z evropského kontinentu, je to ale důkaz,

že kromě velkých existovali také malí keltské chrti. Z takových se pak na ostrovech vyvinuli skuteční předkové vipeta. Keltský chrt, latinsky zvaný vertragus, nebyl plemenem v současném slova smyslu. Představoval populaci chrtů vzniklých v severnějších oblastech Evropy z chrtů mediteránních, kteří se sem dostali s Kelty. Vytvořili tu díky adaptaci

Na dostizích

na chladnější podnební podmínky formu odlišnou od chrtů ze Středomoří. Jejich přizpůsobení se projevovalo hustším a delším, tvrdším až hrubým osrstěním, které je chránilo před chladem, a tím, že se původní vztyčené ušní boltce složily vzad. Změnila se tak jejich plocha, což spolu s osrstěním významně přispělo ke zmírnění tepelných ztrát. Keltské chrti se rozšířili nejprve v západní Evropě, odkud se pak dostali s keltskými kmeny na Britské ostrovy a do dalších oblastí Evropy. Na značně velkém areálu rozšíření vytvářeli množství lokálních variet, které se přes množství společných základních znaků stavby těla vyznačovaly nemalou proměnlivostí (variabilitou). Součástí této variability byla i různá kohoutková výška.

I když přímí předkové vipeta nebyli na rozdíl od jiných plemen chrtů praví lovečtí psi, přece jen se i on vyvinul z původně loveckých chrtů, jak dokazu-

je již zmíněné vyobrazení Kelta na lovu z muzea v Remeši. Svěbytnou formou se ovšem stal až později a nikoli jako lovecký pes.

O původnosti vipeta svědčí také existence jeho hrubosrstého rázu, dnes již vymřelého. Ten byl obdobou hrubosrstého grejhaunda, rovněž již neexistujícího, a hrubosrstého rázu dnešního španělského chrtá. Obvykle však bývá hrubá srst vipeta pokládána za dědictví po teriérech, zejména tehdy, když je považován za plemeno nepůvodní - produkt křížení grejhaunda s teriéry, k němuž mělo dojít v 19. stol. Nepochybně k němu také došlo, ale nebylo to křížení, kterým by se vipet konstituoval jako zvláštní plemeno, šlo o pouhé přilítí krve do plemene již existujícího.

Teriéři, s nimiž byl předek dnešního vipeta křížen, byli nejspíše příslušníky formy nazývané starý anglický černo-tríšlový teriér (Old English Black-and-Tan Terrier). Ta nebyla plemenem v zootechnickém slova smyslu, ale přírodním plemenem, které se vyskytovalo jednak jako hrubosrsté, jednak jako krátkosrsté. Hrubosrstá forma je považována za předka velšteriéra, krátkosrstá se stala předkem manchesterského teriéra. Jiným teriérem, s nímž byl tehdejší vipet křížen, byl starý anglický bílý teriér (Old English White Terrier), považovaný za předka hladkosrstého a hrubosrstého foxteriéra. Někdy se uvažuje i o křížení s předky irského a bedlingtonského teriéra. To, že teriérská krev v žilách vipeta nesporně koluje, se projevuje nejen v běžném životě, ale také na dostihové dráze. Vipet je živější, aktivnější a mnohem temperamentnější než grejhaund, v jeho chování není ani stopy po otažitosti a uzavřenosti. Jako jediný ze všech chrtů jde také při dostizích za návnadou hlasitě, se štěkáním.

Stejně tak je třeba rozumět tu a tam prezentovanému názoru, že vipet vznikl křížením italského chrtíka s nějakými teriéry. Uvádí se, že asi začátkem druhé poloviny 18. stol. se uskutečnilo křížení italského chrtíka s foxteriérem. Ne všichni jsou však přesvědčeni o tom, že šlo o italského chrtíka, někdy se hovoří pouze o „menších grejhaundech“, což je zřejmě pravdě mnohem blíže až na to, že v uvedené době ještě ani grejhaund, ani italský chrtík, ba ani foxteriér nebyl plemenem v dnešním slova smyslu, a že „menší grejhaundi“ byli prostě menší příslušníci populace potomků keltských chrtů, tedy vlastně předkové vipeta. Ten je proto stejně tak původním plemenem jako ostatní britští chrti, i když se na for-

mování jeho povahy podíleli teriéři. Přestože se, jak patrně, křížení malých chrtů s teriéry v určité době opakovalo vícekrát, mělo vždy jen charakter přilítí krve a nebylo takového rozsahu, aby podstatně ovlivnilo jejich exteriér. Proto se také vipet celkovou stavbou hlavy i těla podobá grejhaundovi natolik, že je jeho proporcionální zmenšeninou.

Vznik kulturního plemene

O vipetovi se v Anglii říkávalo, že je „grejhaundem chudých“. Je pravda, že jeho vznik jako samostatného plemene je úzce spjat s příslušníky nemajetných vrstev anglické společnosti, kteří neměli možnost vlastnit grejhaundy. Také primitivní dostihy, nikoli v terénu, ale na improvizované dráze, kterou byla třeba některá z postranních městských ulic, spojené - jak jinak v Anglii - se sázkami, byly původně doménou horníků a továrních dělníků a náhražkou za lov. Občas sice používali majitelé vipetů své psy také k lovu králíků, ale i to byla spíše „sportovní“ záležitost, neboť šlo většinou o to, kolik králíků který pes za určitou dobu uloví. Díky ostrosti zděděné od teriérů se používali bezprostřední předkové vipeta tu a tam také k hubení krys, někdy dokonce i „závodnímu“, ale hlavně se uplatňovali při dostizích.

Na označení „grejhaund chudých“ není nic hanlivého. Oproti svému většímu příbuznému je vipet praktičtější plemenem. Protože je menší, nepotřebuje tolik potravy a místa, jeho přeprava je snazší, vejde se do menší a tudíž levnější přepravky, není ani titěrný, ani obrovitý, snadno se s ním manipuluje, je ideálním, snadno ovladatelným společníkem, milým a temperamentním, postrádajícím typickou teriérskou výbušnost. A je to

Kelt na lovu (podle vyobrazení z hrobky Jovina z muzea v Remeši)

Úspěšný pár vipetů na výstavě

tělem i duší sportovec. Tento malý atlet běhá rychle, i když o něco pomaleji než grejhaund, běhá rád, dobře a hlavně tzv. čistě, čímž je míněno, že své soupeře na dráze téměř nikdy nenapadá. Stylem běhu se vyrovná grejhaundům při profesionálních dostizích. Ve Velké Británii však vipeti neběhají ani profesionálně, ani amatérsky. Profesionální dostihy se pro ně konají v Austrálii a amatérské na evropské pevnině, přičemž jejich běhy jsou ozdobou dostihového dne.

Dostihy grejhaundů na dráze začaly později než dostihy vipetů, byly ale organizovanější. Už se nekonaly v postranních městských ulicích, ale zpočátku na dočasných a pak i trvalých dostihových dráhách. Vipeti na nich v té době ještě nesoutěžili, ale zúčastňovali se jich, sloužili grejhaundům jako živá návnada. Na startu dostávali malý náskok a museli běžet, co jim síly stačily. Kdyby totiž nebyli dost rychlí, se zlou by se potázali. K unikající kořisti jsou grejové nesmiřitelní. Nazývali se v té době Snap Dog, což znamená „pes k chycení“, „pes k polapení“ a název byl míněn tak, že jde o psa, kterého grejhaundi ženou, pokoušejí se dostihnout a polapit.

Později přestali vipeti plnit úlohu návnady a sami začali závodit na dráze. Jejich běhy vynikaly, a vynikají dodnes, mimořádnou vyrovnaností, takže umožňovaly v Anglii tolik oblíbené sázení. Přesto se tu se vznikem profesionálních dostihů vipeti neuplatnili. Získali si však oblibu mimo Britské ostrovy. Jako samostatné plemeno byl vipet poprvé vystaven v Anglii roku 1891 a to pod jménem Snap Dog. Anglický Kennel Club (KC) ho uznal

Nejrychlejší psi světa – 10. díl

Žíhaní jedinci
nejsou nijak
vzácní

roku 1894. Do USA byl dovezen kolem roku 1900 a zhruba v téže době se objevil i na evropské pevnině.

Je možné, ale nepotvrzené, že předkové vipeta byli v minulosti křížení i s jinými plemeny než s teriéry. Koncem 20. stol. se v USA objevila hned dvě dlouhosrstá plemena odvozovaná přímo nebo nepřímo od dnes běžného krátkosrstého vipeta. Byl to jednak dlouhosrstý vipet (Silken Windsprite), jednak silky chrt (Silken Windhound).

Podle W. Weelera z Massachussets, majitele chovatelské stanice vipetů Windsprite, se v jeho vrhu dvou standardních krátkosrstých rodičů objevila dlouhosrstá štěňata. Bylo by to možné, pokud by oba rodiče měli ve svojí vlohové výbavě po jedné vloze pro dlouhou srst, neboť krátká srst úplně dominuje nad srstí dlouhou. Otázkou zůstává, odkud se vloha pro dlouhou srst ve vlohové výbavě Weelerových vipetů vzala. Údajně to je důsledek křížení vipetů s anglickými loveckými španěly, k němuž kdysi v minulosti mělo dojít, doložené však není. Existuje též názor, že W. Weeler získal dlouhosrsté vipety nikoli vyštěpením, ale záměrným křížením, ten to však vehementně popírá.

O vznik silky chrta se zasloužila dlouholetá chovatelka ruských chrtů - barzojů a majitelka chovatelské stanice Kristull F. Stullová z Texasu. Vipety z chovu Windsprite křížila asi deset roků s barzoji a podařilo se jí vyšlechtit plemeno připomínající malého barzoje. Od dlouhosrstých vipetů se tyto chrti s jemnou hedvábnou srstí liší výrazně kohoutkovou výškou. Zatímco Weelerovi dlouhosrstí vipeti mají dosahovat přesně týchž hodnot jako vipet podle standardu FCI,

chrti z chovu F. Stullové bývají podstatně větší, mají v kohoutku kolem 60 cm.

Komentář ke standardu

Vipetovi náleží standard FCI číslo 162 z roku 1998. Podle něj má být toto plemeno obrazem dokonale vyvážené kombinace síly a elegance. Délka trupu měřená od vrcholu hrudní kosti po sedací hrbol na pánvi má být stejná nebo o málo větší než kohoutková výška, což znamená, že žádoucí je čtvercový, nejvýše krátce obdélníkový tělesný rámec. Stavba těla svědčí o mimořádné rychlosti a výkonnosti. Musí být proporcionální (vyvážená) a harmonická (souladná), musí působit dojmem značné síly, nesmí však vykazovat ani sebemenší náznaky hrubosti. Chůze musí být hrdá, pohyby ladné, svalstvo dokonale vyvinuté, nikoli

však přehnaně - tzv. přesvalení je velmi nežádoucí. To vše významně ovlivňuje celkový dojem, kterým pes působí. Vipet je ideálním společníkem člověka. Je hravý, něžný, klidný a snadno vychovatelný, přátelský, oddaný, povahově vyrovnaný a vysoce přizpůsobivý jak v domácím, tak ve sportovním prostředí. Kohoutková výška činí u psů 47 až 51 cm, u fen 44 až 47 cm.

Horní hranice kohoutkové výšky je v chovu vipetů určitým problémem. Psi o kohoutkové výšce nad 51 cm a feny vyšší než 47 cm nemožou získat chovnost. Mohou se ale zúčastňovat dostihů, i když běhají ve zvláštní, tzv. národní třídě (v dostihovém slangu se jim říká „sprinteři“). Jejich běhy, jsou-li dobře obsazené, bývají hodnotným zpestřením dostihového programu v rámci národních dostihů. Takzvaní sprinteři běhají obvykle čistě jako všichni vipeti, bez napadání soupeřů, a jsou rychlí, rychlejší než vipeti splňující výškové požadavky standardu, neboť disponují větším fyzickým fondem. Hlava má být dlouhá a suchá. Mozkovna by měla být svrchu plochá, mezi ušními boltci přiměřeně široká. Směrem k čenichové partii se zužuje. V lících nesmí být příliš široká, jařmové oblouky nesmějí být vyklenuté, neboť hlava by pak byla hrubá. Naprosto nežádoucí je krátká kulatá mozkovna. Čelní sklon (stop) je jen slabě naznačený. Čenichová partie má být dlouhá, silná a suchá. Nikdy nesmí být krátká nebo tupě zakončená. Čelisti musejí být silné, zřetelně vykreslené. Svědčí o značné síle skusu, nesmějí však být v žádném případě hrubé. Požaduje se dokonalý, pravidelný a úplný nůžkový skus, což znamená, že šest hornočelistních řezáků těsně překrývá šest řezáků dolnočelistních, přičemž zuby jsou v čelistech zasazeny svisle. Chybný je jak podkus, tak předkus dolní čelisti. Nos má být černý, u modře zbarvených jedinců může být břidlicově šedý, u játrově hnědě zbarvených játrově hnědý, u bíle zbarvených a strakošů je přípustný nos dvojbarevný, černo-růžový, například s kresbou připomínající motýla (angl. butterfly nose, něm. Schmetterlingsnase). Oči jsou oválné, inteligentního, živého a velice pozorného výrazu. Mají být poměrně velké, tmavé barvy. Žlutě nebo světle zbarvené oči jsou nežádoucí, přípustné jsou pouze u modře a hnědě zbarvených jedinců. Krajně nežádoucí jsou oči barvy modré nebo porcelánové či skleněné. Je třeba, aby okraje očních víček byly plně (bez přerušení) tmavě pigmentované. Ušní boltce musejí být stejně jako u grej-

haunda dozadu složené, přiložené ke krku, malé, jemné. V afektu se u základny, v místě přehybu, poněkud zvedají. Vztyčené ušní boltce se přísně penalizují.

Krk je dlouhý, svalnatý, nikoli však hrubý, v šíři má být elegantně klenutý. Plynule přechází do plecí. Krátký a tlustý krk je stejně jako „ovčí“ krk krajně nežádoucí. Na hrdle nesmí být ani trocha volné kůže. Horní linie těla má být naprosto plynulá, má tvořit lehkou elegantní křivku, která za kohoutkem maličko klesá, v partii hřbetu je rovná a pak stoupá do patřičně klenutých beder a přechází do přiměřeně svažitě zádě. Nežádoucí je hluboká proláklina za kohoutkem, příliš vyklenutá nebo úplně rovná linie hřbetu a beder a příliš příkrá nebo téměř rovná zád. Klenutí nesmí začínat hned za kohoutkem, tzv. velbloudí nebo též „kapří“ hřbet je nežádoucí. Hřbet má být rovný, široký, pevný, spíše delší. Bedra by měla být dostatečně silná a zřetelně klenutá, nesmějí však být tzv. přehrbená. Hrudník by měl být velmi hluboký, tak aby dosahoval pokud možno až k loktům. Musí poskytovat (podle standardu) dostatek prostoru srdci (které však tolik prostoru ke své činnosti nepotřebuje), ale hlavně plicím, v čemž se projevuje nezbytné přizpůsobení k běhu. Předhrudí zasahuje při pohledu zepředu hluboko a je dobře vyvinuté. Žebra mají být náležitě klenutá, pružná, u páteře dobře osvalená, nikdy nesmějí být „sudovitá“ nebo plochá. Dolní linie těla plynule stoupá od nejnižšího bodu hrudníku elegantní křivkou do výrazně vtaženého břicha. Ocas je dlouhý, směrem ke špičce se rovnoměrně zužuje a nesmí mít na spodní straně ani náznak delší srsti. V klidu je nesen dolů, mezi pánevními končetinami, v afektu a v pohybu může být nesen výše, do úrovně horní linie těla, mírně prohnutý se špičkou zahnutou vzhůru. Nikdy nesmí být nesen nad hřbetem.

Hrudní končetiny jsou od loktů po tlapky rovné, kolmé k podkladu, dostatečně silné, pevných kostí. Při pohledu zepředu nemá být jejich postoj příliš široký. Lopatky jsou šikmo uloženy, dobře, ale ploše osvalené. Příliš mohutně, hrubě osvalené lopatky, tvořící vystupující plece, jsou krajně nežádoucí. Vrcholky lopatek zasahují až k páteři a jsou zřetelně vykreslené. Ramenní kosti mají být stejně dlouhé jako lopatky a jsou uloženy tak, že při pohledu ze strany se nacházejí loketní klouby na pomyslných svislicích spuštěných

z vrcholků lopatek. Lokty jsou přimknuté k trupu, jejich vrcholy musejí směřovat přímo vzad. Nesmějí být ani vybočené, ani vbočené. Záprstí jsou silná, pružná, při pohledu ze strany mírně zešikmená. Křivé končetiny, jakož i končetiny slabé, se hodnotí jako vážná vada. Pánevní končetiny mají být náležitě dlouhé a silné. Vipet musí v postoji zabírat „hodně půdy“, což znamená, že postoj pánevních končetin musí být při pohledu zezadu za normálních okolností patřičně široký. Stehna jsou široká, svalnatá, kolena správně zaúhlená, bérce patřičně vyvinuté, dobře osvalené, směrem k hlezňům se zužují. Hlezna mají být nízko nad podkladem. Vybočená nebo vbočená kolena a hlezna jsou krajně nežádoucí. Tlapky hrudních končetin jsou okrouhlé, tzv. kočičí, tlapky pánevních končetin mají být spíše oválného tvaru, tzv. zaječí. Prsty směřují přímo vpřed, jsou kloubnaté s pevnými nášlapnými polštářky. Příliš dlouhé, otevřené nebo ploché tlapky s nedostatečně klenutými prsty jsou nežádoucí. Drápy mají být silné, přiměřeně dlouhé. Obojí končetiny musejí být náležitě zaúhlené a dostatečně, nikoli však přehnaně osvalené. Špatně zaúhlené stejně jako nedostatečně (slabě) osvalené končetiny jsou krajně nežádoucí.

Velmi důležitý je u vipeta pohyb. Má být nízký, volný a plynulý, při pohledu ze strany vydatný (dostatečně dlouhý). Hrudní končetiny se v kroku pohybují nízko nad podkladem, paralelně se střední rovinou těla a vynikají dalekým předkrokem, který určuje délku kroku. Také pánevní končetiny zasahují v pohybu daleko dopředu. Jsou zdrojem vydatné dopředné hnací síly. Pohyb nesmí být ani toporný, ani krátký („drobivý“) nebo cupitavý. Takzvané stepování s vysokou akcí hrudních končetin a krátkým krokem, které je nežádoucí, ale tu a tam se vyskytuje u italského chrtíka a svědčí o strmě uložených lopatkách, je nežádoucí i u vipeta. Při pohledu zepředu i zezadu se nesmějí v pohybu končetiny ani rozbíhat, ani sbíhat či dokonce křížit.

Kůže nesmí být příliš silná. Srst musí být jemná, krátká, co nejhustší a přiléhavá. Vadná je srst tvrdá stejně jako příliš dlouhá. Povoleno je jakékoli jednotné zbarvení srsti i směs barev. Existují psi jednotně zbarvení a strakoši (praví i nepraví), psi s maskou v obličejí i bez masky a vzácní nejsou ani jedinci žíhaní.

Ivan Stuchlý